

Artea hezkuntza gisa

Hamalau urte. Zein izan daiteke inoren jakintza-maila hamalau urterekin? Adin horrekin, gogoan dut, egun guztian ibiltzen nintzen zuhaitzetara igotzen eta lurretik herrestan belauniko, eta atzematen saiatzen ginen jakintza-mota bakarra gure baserritar-belarrietara iristen ziren pop abestien atzetik egon zitekeen esanahia besterik ez zen. Egun haietan —eta duela hogeitau urteko tarteaz ari naiz— informazio sakonen bat ezagutu nahi banuen eta erantzun saihestezin eta biribilak etxeko nagusien ezpainetan huts egiten zidanean, haurren entziklopediako aleetara jotzen nuen, zeinen bizkar puskatuak pausatutik baitzeuden gure ikasgelako leiho irtenaren aurka.

Anakronismo hautsezatu bilakaturik, egun hobeen argi biziaren pean koloretxarturiko euren telazko azal urdinekin, urrezko lumatza tipografikoa harro jartzen zuten agerian. Nire ikerketa-alorrari zegozkion erromatar zifren bilaketari heldurik, liburuetakoa bat bere aberkideengandik erreskatatzen nuen, eta segidan erdi irekitako azal gogorrak zabaltzeari ekiten nion, sitsen hegaletan kanforraren modura jitoan flotatzen duen musketa gozoa dastatzeko prest. Gehiengandian bila ari nintzen atalak huts egiten

zidan (hiru, bost edo zazpi urte lehenago bilaketa berbera egokitu zitzaion nebaren batek guraizez ebakita), zeinak aukera bakarra uzten zidan: eskolan amaitutakoan hirian geratzea eta, gure herrira zihoan hurrengo autobusa hartzeko itxaron beharreko hiru orduak betetzeko udal liburutegira txango txiki bat egitea. Arrain-dendatik beheraxeago, oinordetza-aztarna oro ezabaturik zeukan garaiko eraiki batean, tokiko nekazaritza-erkidegoaren gurariz eta lagapenez urri hornituriko apalategiak aztertzen nituen, irakasleren batek bere ikasleak behar besteko inizatibaz akreditatuko zituela desiratuz, delako izenburu nabarmenaren isilpeko eskurapena bermatzeko bezainbeste.

Bi hamarkada labur igaro dira eta dena aldatu da. Gu, bazenik ere sekula bururatzeraz ere heldu ez ginen baino informazio gehiago daukate eskura gaur egungo nerabeek, eta beharrezkoa duten edozer aurki dezakete hitz bakan batzuk tekletuz eta botoiari sakatuz. Mende luzeetako historia, eta batek bere bizitza guztian irakur ditzakeenak baino askoz liburu gehiago, paragrafo pixeleztatuen bidez izan dira destilatutakoak, norbaitek noiz topatuko zain. Baina, batzuetan nire buruari galde egiten diot gazteek ezer egingo ote duten ezagutza eta jakintza aditzera besterik ematen ez duten iritzi horiekin, egitate zatikatu horiekin, historia-puska horiekin. Nola dakite zer bilatu behar duten, zer onartu behar duten eta zer bota behar duten atzera? Nolatan izan daitezke munduaren gaineko ikuspegi bat garatzeko gai, bit akustikoz osatutako puzzle baten piezak bilduz? Bueno bada, joan den asteazken goizean galdera horiei zegozkien hainbat erantzun aurkitu nituen.

Katie Barlow *Visit Palestine* 2005

Galeria normalki hutsik egoten da lanegunetan, arteaz dakiten eta asteburuetan astialdiko beste jarduera batzuei loturik bisitaldiak koordinatu ohi dituzten pertsona bakanak salbu. Beraz, ordezkaritza honen etorrerak —lehen begiratuan inguruetatiko Ikastetxeren batek antolatutako bidaiaren zati zirudienak— nire jakin-mina iratzarri zuen. Taldea, hamalau bat urteko hamabiren bat ikasleek osatua, lasai sartu zen, nire garaikoek egunero-

ko hezkuntza formaletik aske geratuta erakutsiko zuketean ezein desegokikeriarik egin gabe eta halako giro sofistikatu batean agerian jarriko zuketean baldarkeriarik erakutsi gabe. Nire idazmahai aurretik igarotzen zirenean bitartean, gazteak aztertu nituen, eta ezagutza ofiziala zaintzeko helburuz finkatutako erakundearen poltsikoetan ageri ohi diren logo horietako baten arrastorik txikiena ere ezin izan nuen atzeman haien jantzi desuniformatuetan.

Niganako mesfidantzarik har ez zeza-
ten ahaleginduz, galeriarako haien ibi-
laldi deliberatuan jarraitu nien eta hor-
maren kontra eseri nintzen, alboetatik
ikusten nuelarik aurreneko bi eserleku-
ilaretan nola batzen ziren, elkarrekiko
hurbiltasun hartaz poz-pozik. Denak
eseri bezain laster, lehendabiziko
dokumental dardartsua bobinatzen hasi
zen eta Telebistaren belaunaldiko man-
datariak murgilarazi zituen irudi —eta
soinu— mundu batean. Proiektagailu
isilak bere izpi digitalak jaurti zituen
pantailaren aurka eta bere lekukoak
baino handiagoa ez zen mutil kozkor
bat jauzika hasi zen aurrietan zegoen
hiri baten hondakinen artean. Ikasleen
alboko eserlekuetatik, argi-itzalez ingu-
ratutako haien begitartekoak ikus
nitzakeen, norbaitek behatzen zituela-
koaz haien arretaren gaiaz bezain
ezjakinak. Ahots leun batek Anwar
gaztearen egoera larria azaldu zien;
haren etxea suntsitu zuen gatazkan
umezurtz gelditurik, egunero bizia
arriskuan jartzen zuen janari bila
joateko. Eta, ilunantz pean, ohar-
koadernoan jira-bira bereiz nezakeen,
begiradak apurtzera iritsi gabe, konta-
kizun paralelo honek aurrera jarraitzen
zuen bitartean.

**Emakume apala berez, galerian erakutsi zuten beste batzuen
harrotasun hutsaletik urrun, bazirudien bere burua ikusten zuela
helarazten zuen informazioaren eroale simple baten gisa.**

Film horren egile eta artista aste batzuk
lehenago galerian izan zen, eserleku-
ilarak ongi jartzen eta kolorearen eta
soinuaren saturazioa egiaztatzen.
Lanean ari zen bitartean, bere
motibazioei buruz hitz egin zidan,
botereak finkatutako komunikabideen
kontrako hitz zorrotzak tu eginez,
haien alderdikeria eta politika zirela
eta. Emakume apala berez, galerian
erakutsi zuten beste batzuen harrota-
sun hutsaletik urrun, bazirudien bere
burua ikusten zuela helarazten zuen
informazioaren eroale simple baten
gisa. Zintotasunaz eta zehatz ikusi
zuenari buruzko erreportajeaz kezka-
turik soil-soilik, bere betebehartzat
jotzen zuen egia etxera ekartzea, egia
zen bezala ikus genezan, geure hara-
gian bizi izandako esperientzia balitz
bezala. Eta haren mezuak gogo eta
borondate oneko ikusle horiengan
barneratuak zirela ikustean, bere
proiektua arrakastaz burutu zuela uler-
tu nuen.

Horretaz pentsatzen nuen bitartean,
burrumba handi batek durundi egin
zuen galeriako espazio mugatuaren
inguruan. Horrek azterketa kolektibo
bat egitera behartu gintuen. Pantailan,
gugandik oso hurbil, altzairuzko jaur-
tigai batek gaztearen haragia erre zuen,
meteorito batena bezalako kraterra
—zirimolaturiko harearen biltoki—
sortaraziz. Arrakala abstraktu bat odo-
leraino ireki zen. Geure auzitegiko
mediku-ezaupideak zabaldu genitue-
nean, bala bat Anwar-ren saiheits-hezur
irtenen azpi-azpian sarturik zegoela
ulertu genuen. Iluntasunean, tristurak
goibelduriko begiak ikarazko errezel
batek hartu zituen eta lehenengo aldiz
jabetu nintzen haien sentiberatasun
goiztiarrez eta taldekide bat gehiago,
arduragabe sentitu nintzen. Begitarte
izukaitzek Anwar-ren errealitatea po-
pulatzen zuten, haren barne-egoera
monitoreen bidez kontrolatuz; eta
arnasa berreskuratu zuenean, bular
puztuek lasaitu ederra hartu zuten.
Eman baino gehiago babesa jaso
beharrean, hazi bidean zituzten bure-
zurrek noizbait gizaki helduarenak
izango ziren espresioak islatzen
zituzten, eta haiekiko neukan axola
desagertu zitzaidan.

Filma bat-batean eta irmotasunez amaitu zenean, bistan zen bisitariak nahigabeturik zeudela. Gorputza lerdendu nuen, harrera-ekitaldiko exodoan haiekin elkartzeko asmoz; baina ez zen inongo mugimendurik gertatu. Ikasle-talde ondo metatuak hantxe iraun zuen, galeriako eserleku-ilara deseroso hartan eserita, eta diskoak makina barruan burrunbatzeari utzi zion, proiektagailua laukizuzen urdin-urdin bat jaurtitzeko aukeraz baliatzen zen bitartean. Foku-luzerak aldatuz haietan murgiltzeko, Jaiman-en eta Klein-en artean erabakitzen saiatu nintzen. Nire eserlekuan atzera eginik, burua galeriako hormaren aurka pausatuta nuen, hurrengo gertaeren zain, Turrel-engan pentsatuz.

Minutu gutxiren buruan, aurreko eserleku-ilaran eseritako gazteak euren eserlekuetan biratu ziren atzeko eserleku-ilarek begira jartzeko. Erdian eseritako neska bat izan zen mintzatzen lehena, errezel moduko ile-adats distiratsuen azpiko bere hazpegi burlazkoekin. “Eta orain, zer?”, galdegina zien bere lagunei, argi urdinpean distiratsu.

Gainerakoetako batzuek buruaz baietsi zuten, hasieran uzkur agertu arren; gero, mutil bat eta neska bat aldi berean mintzatzen hasi ziren, batak bestea baliogabetzen zuen ahoskera berbera erabiliz. Jendetasunezko borrokatxo baten ostean, neskak mintzatzea lortu zuen: “Zerbait egin beharra daukagu laguntzeko”. Haren hitzetan ez zegoen inongo zalantzarik eta gainerako guztiak ados agertu ziren. “Zergatik ez goaz hara mutikoaren bila?”, lehiatu zen esatera hitza eman zion mutila.

Haren proposamenak gehien onespenua erdietsi zuen eta bertan ziren batzuek logistika-ekarpena egin eta euren asmoetan lagunduko lieketen pertsona-izenak trukatu zituzten. Anwar aurkitu nahi zuten; harekin hitz egin eta bera sendatu nahi zuten. Areago baina, edukiko zuen banako sufrimendua arintzera ez zuten mugatu nahi euren ahalegina. Haren zoritxarra berriro beste inoiz gerta ez zedin edozer egiteko prest, guztiorren azken

arrazoia ahalbidetzen zuen bidegabekeriari gogor heldu beharko ziotela ulertu zuten garbi baino garbiago. Horren ostean izan zen eztabaidan (gaztaroko grinaz blaituan) sekula ez zuten zalantzarik txikiena ere agertu beraien presentzia ezdeusaz geroztik markatuko zuten diferentziaz.

Isil eta ezagutezin, haien epifaniaren testuinguruaren barruan asimilatua izan nintzen, haien eztabaida kokatu zuen urdin urtsua bezain neutral. Baina ni oso urrun nengoen azaldu nituen iritziei buruz neutrala izatetik. Haiei entzun ahala, gero eta garbiago ikusi nuen galerian jasotako irakaspena berez eskolan jaso zezakeen beste edozein irakaspen bezain garrantzitsua izan zela. Filma beste bitartekaririk gabe, egia subjektibo batzuk azaldu zitzaizkien eta euren gaitasun kritikoak zorrotz zituzten. Bortxa formal oroz gaindi, arte-lan honek begiak irekiarazi zitzaizkien euren munduaz harantzago. Apaltasuna eta enpatia irakatsi zitzaizkien, eta zerbait egitera bultzatu zituen. Baldin itxaropenik badago, pentsatu nuen, gazteengan dago. ❧

REBECCA GORDON NESBITT Londresen nazioarteko trukaketarako gunera modura salon3 (Maria Lind-ekin eta Hans Ulrich Obrist-ekin batera) sortu ondoren, Rebecca Gordon Nesbitt “Nordic Institute for Contemporary Art”-eko zuzendari izendatu zuten Helsinkin; han, hainbat proiektu bultzatu zituen Europa Iparraldeko, Inglaterrako eta Irlandako hainbat artistekin. “Mundu mailako ordena berriaz” gero eta kezkatuago, zuzeneko parte-hartzea baztertu zuen eta arte-munduaren azpiegitura eta dagozkion erakundeak eta ekonomiak ikertzeari ekin zion. Ikerketa horiekin batera, hainbat arte-katalogotan (izengoiti baten pean) eta hainbat literatur argitalpenetan plazaratutako fikziozko arte-multzo bat garatu du.